

Haal leraren uit hun zuurstofarme kamer

Guy Tegenbos

DS woensdag 28 juni 2017

Ze lijken echt niet goed in hun vel te zitten, de leerkrachten. Dat blijkt uit de opiniestukken over onderwijs die hier deze maand verschenen. Jirka Claessens (DS 7 juni) voelt zich als de ijsbeer die het ijs onder de poten voelt wegsmelten in deze klimaatverstoorde tijden. De bevlogene leraar is getemd en gekneveld door de regelgeving. De leraars gaan gebukt onder de regels, leerplannen en doorlichtingen, hun opgelegd door anonieme betweters, weet Tom de Bleye (DS 9 juni). Pieter Van den Bossche (DS 21 juni) hekelte het 'kappen op het onderwijs'. Frank Saenen (DS 8 juni) wil de betweters negeren en vindt dat leerkrachten gewoon 'hun ding moeten doen'. Steven Wynant (DS 9 juni) ziet meer heil in het sterker uitdagen van de leerlingen.

Caroline Gennez (SP.A) (DS 8 juni) beaamt de klachten en zegt dat de overheid verandering kan brengen, als ze andere loopbanen uittekent voor leraars, de eindtermen actualiseert en de druk van de leerplannen en de handboekenindustrie vermindert. Kris Van den Branden (DS 14 juni) zegt dat leerplannen de leraars verstikken. Ze moeten hun pedagogische autonomie herwinnen.

Het regende ook alarmerende cijfers over werken in het onderwijs: over de stijgende werkstress, het groeiende aantal burn-outs, het toenemende ziekteverzuim, de dalende werkbaarheidsgraad van onderwijsjobs. Amper de helft van de leraren denkt die job tot de pensioenleeftijd te kunnen volhouden. Leerkrachten voelen zich geen professionals meer, maar domme uitvoerders.

Niets dan kommer en kwel dus? Dat is overdreven. Er is nog veel bevlogenheid. Maar er is wel een fundamenteel probleem dat al meerdere decennia aan de lerarenmotivatie van leraren knaagt.

Leraren zijn professionals, hoger geschoolden die hun vak – of hun kunst of kunde – beheersen en zo zijn opgeleid dat ze hun vak autonoom kunnen uitoefenen. Dat vak moet ook autonoom uitgeoefend worden, als je wilt dat het goed gebeurt. De vreugde van het vak komt ook voort uit die autonomie en uit de respons van de 'cliënten'.

Maar de krachten die de leraars zouden moeten ondersteunen – de overheid en de onderwijsnetten – zijn hen gaan bevoogden en betuttelen. Ze hebben een kooi van regels gebouwd rond de leraars en die dichtgemetseld met leerplannen en handboeken. Die regels en leerplannen komen 'van boven' en worden opgelegd, niet uitgelegd. Daardoor voelen de leerkrachten zich aangetast in hun zijn: ze voelen zich geen professional meer, maar een domme uitvoerder.

Niet het aantal regels en voorschriften scheidt demotivatie. Gezondheidswerkers, journalisten, speurders, boekhouders, magistraten, architecten, ... moeten met minstens evenveel regels rekening houden, maar zij bewaren hun autonomie en hebben inspraak in die regels of kunnen er op zijn minst (meestal) de logica van ontdekken. Dat is niet of veel minder het geval in het onderwijs.

Het inzicht dat de knoop daar ligt, dateert niet van vandaag. Een paar jaar geleden stond in een interview: *'Essentieel zijn de leerkrachten en de vraag of zij hun werk met passie doen. Een leraar is geen uitvoerder, maar een professional. Ze mogen geen robots zijn die allemaal hetzelfde doen. De leraars moeten voldoende zelfstandigheid krijgen. Zo kunnen we wieden in de eindtermen en de leerplannen die hun worden opgelegd. (...) Of ik de leerkracht wil bevrijden? Ja. Oei, dat klinkt nogal sterk. Maar ja: over vijf jaar wil ik kunnen zeggen dat ik de leraars meer zuurstof heb gegeven. Maar dat is ook de verantwoordelijkheid van scholen en koepels'* (DS 30 augustus 2014).

Hilde Crevits (CD&V) zei dat in haar eerste interview als kersvers minister van Onderwijs. Ze heeft nog twee regeerjaren om dit waar te maken en twee dossiers die goede gelegenheden zijn daarvoor: de nieuwe eindtermen en het loopbaanpact.

De overheid moet de eindtermen van het secundair onderwijs opnieuw vastleggen: bepalen wat jongeren moeten kennen en kunnen, als ze hun leerplicht beëindigen. De vraag is niet alleen wat de inhoud zal zijn, maar ook hoe ze opgesteld zijn. Ofwel worden het telefoonboeken die –alles van naaldje tot draadje vastleggen en de leraars verder betuttelen, ofwel worden het bondige, maar duidelijke eindtermen, zodat de leerkrachten weten wat van hen verwacht wordt en vrije ruimte hebben om dat met hart en ziel en met al hun professionaliteit in te vullen.

Als de overheid het bondig houdt, is het nog steeds mogelijk dat de onderwijsnetten de leraars weer in metselen en verstikken met te gedetailleerde leerplannen. Dat mag niet gebeuren. De commissie Onderwijs van het Vlaams Parlement is nog met de eindtermen bezig. De hoop is dat ze niet alleen kiest voor kort en bondig, maar ook voor eindtermen die voorbereiden op het leven van de 21ste eeuw en niet op dat van de 20ste. Leerlingen, ouders en zowat alle betrokkenen hebben daar om gesmeekt in de raadpleging die vooraf plaatshad.

De tweede gelegenheid is het loopbaanpact, de onderhandelingen tussen de onderwijsnetten, de lerarenvakbonden en de overheid over de lerarenlonen en -loopbaan. Ook die afspraken moeten vertrekken van de leraar als professional. En een moderne professional is per definitie geen solospeler meer. Speurders, consultants, journalisten, gezondheidswerkers en alle vaklui werken in teams of in netwerken. De job van een leraar blijvend vertalen in uurtjes van vijftig minuten waarin je eenzaam voor de klas staat, is een negatie van wat de professie van leerkracht inhoudt. Het leraarsberoep bestaat vandaag uit samenwerken: co-teaching en teamteaching moeten normaal worden.

De leraar bevrijden, hem erkennen als professional, met alle vereisten en autonomie die daarbij horen, dat is het enige dat de lerarenmotivatie en -gedrevenheid zal terugbrengen. En die gedrevenheid is de voorwaarde om de vonk bij de leerlingen te doen overslaan.

Guy Tegenbos is gewezen redacteur van deze krant.